

A FELSZÍNEEN LEFOLYÓ VÍZ MUNKÁJA

Areális lepusztulás

Talajerózió

Etyek (Pest megye)

Csepperózió

Felületi lepusztítás

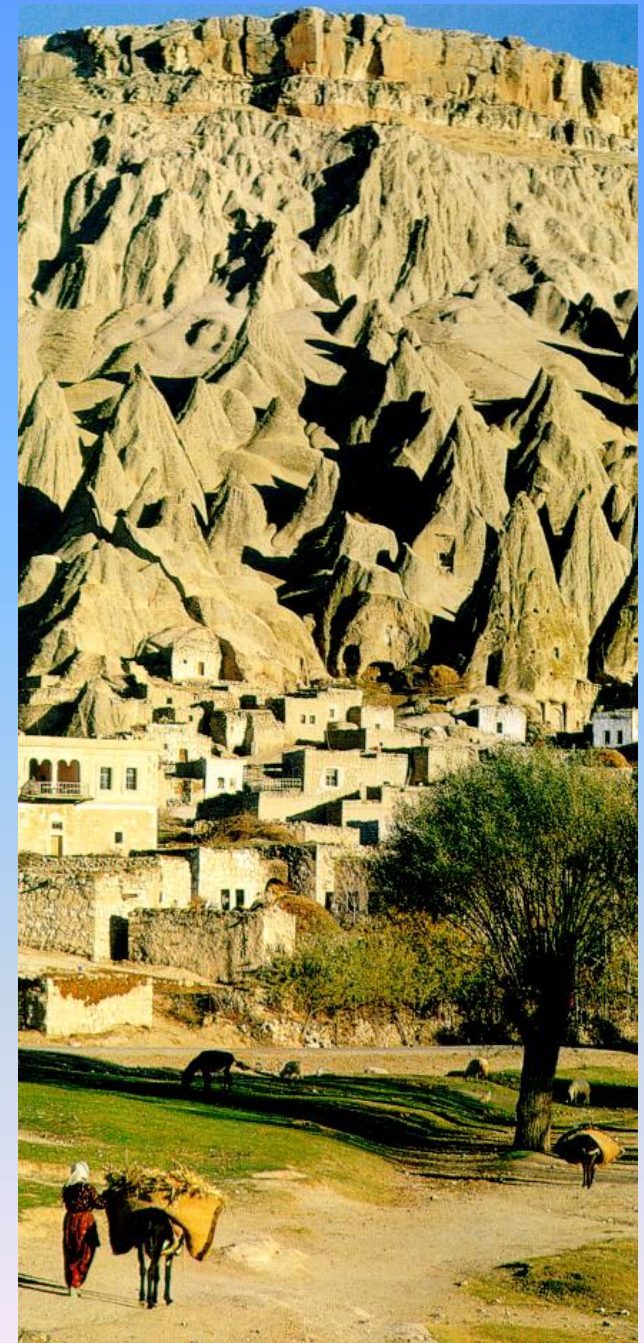
lamináris áramlás (sheet wash)

turbulens áramlás (rill wash)

barázdás,

árkos,

vízmosásos erózió

Kappadókia (Törökország)

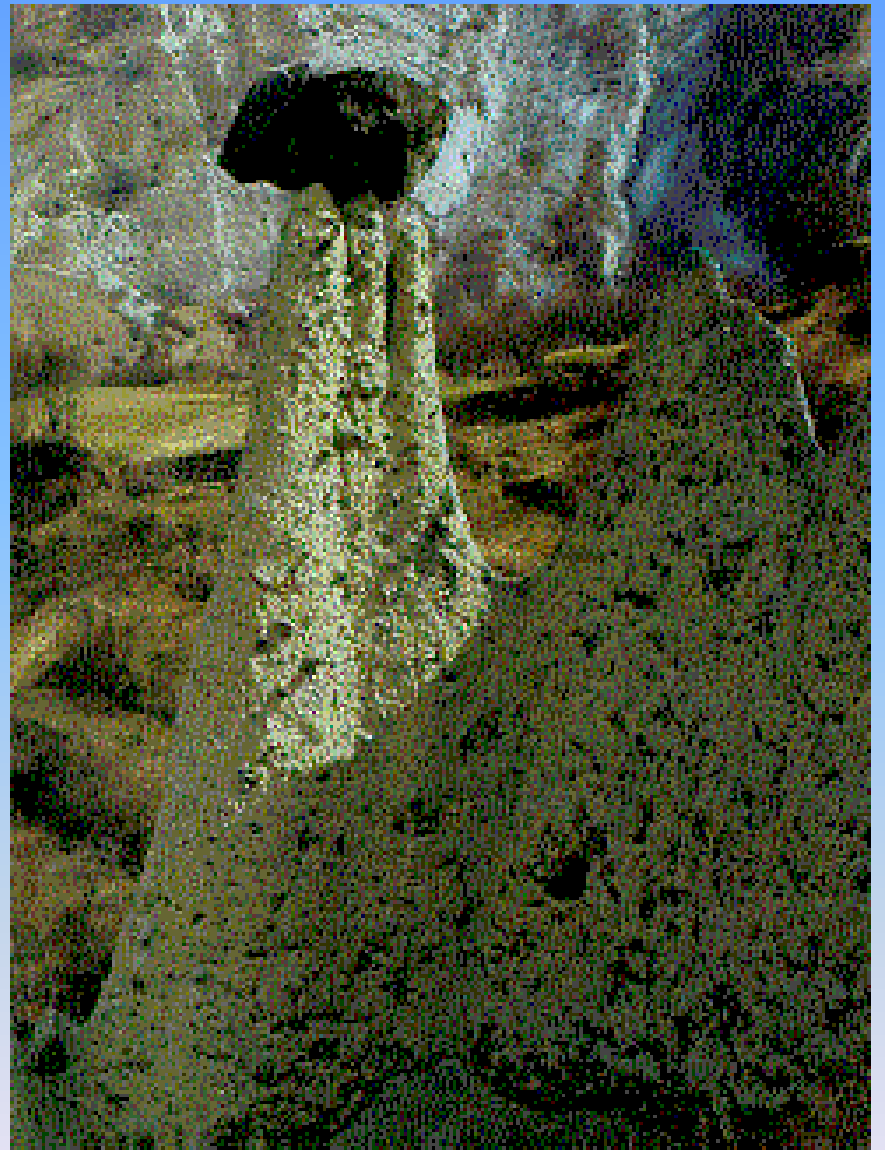
Badland – „rossz föld”

Bolzano

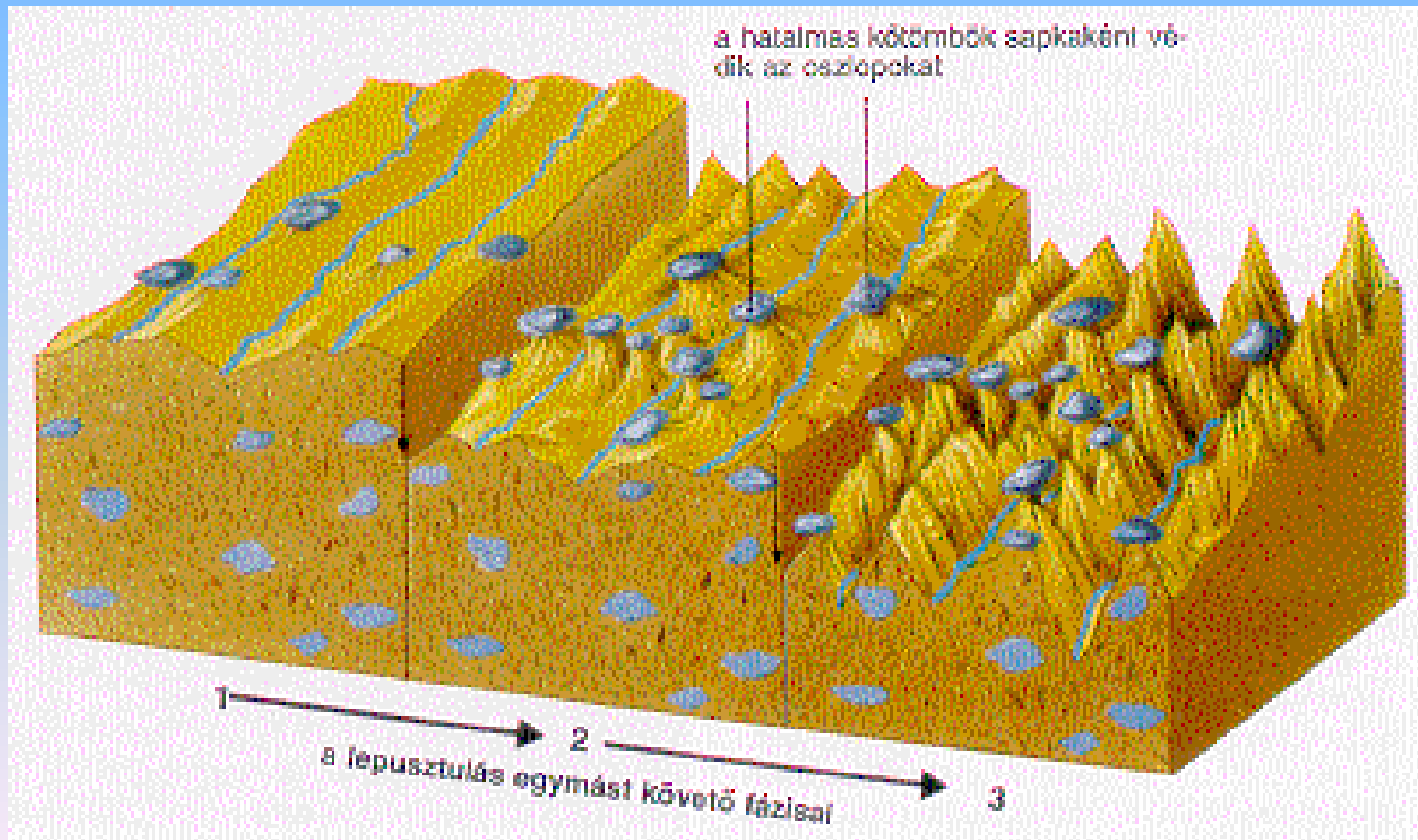
Földpiramis képződés közettani feltétele:

Durva kőtörmelék

finom üledékbe ágyazva

Pl. heglábi glaciális üledék,

vagy hegyipatak lerakódás

Földpiramis képződés éghajlati feltétele:

ritka, de heves esőzések,
viszonylag száraz klíma

⇒ gyér növényzet

pl. mediterrán éghajlat

A FOLYÓVÍZ FELSZÍNALAKÍTÓ MUNKÁJA

A mederben **turbulens áramlással** haladó víz
törmelékkel ragad fel,
magával hurcolja,
és ezzel támadja medrét

A folyóvíz energia viszonyai: **$E = mv^2$**

A hordalékszállítás függ:

a vízmennyiségtől (vízhozamtól) és
a sebességtől (a sebesség főleg az **eséstől**)

Esésgörbe: konkáv, lépcsőzött, normál, egyensúlyi

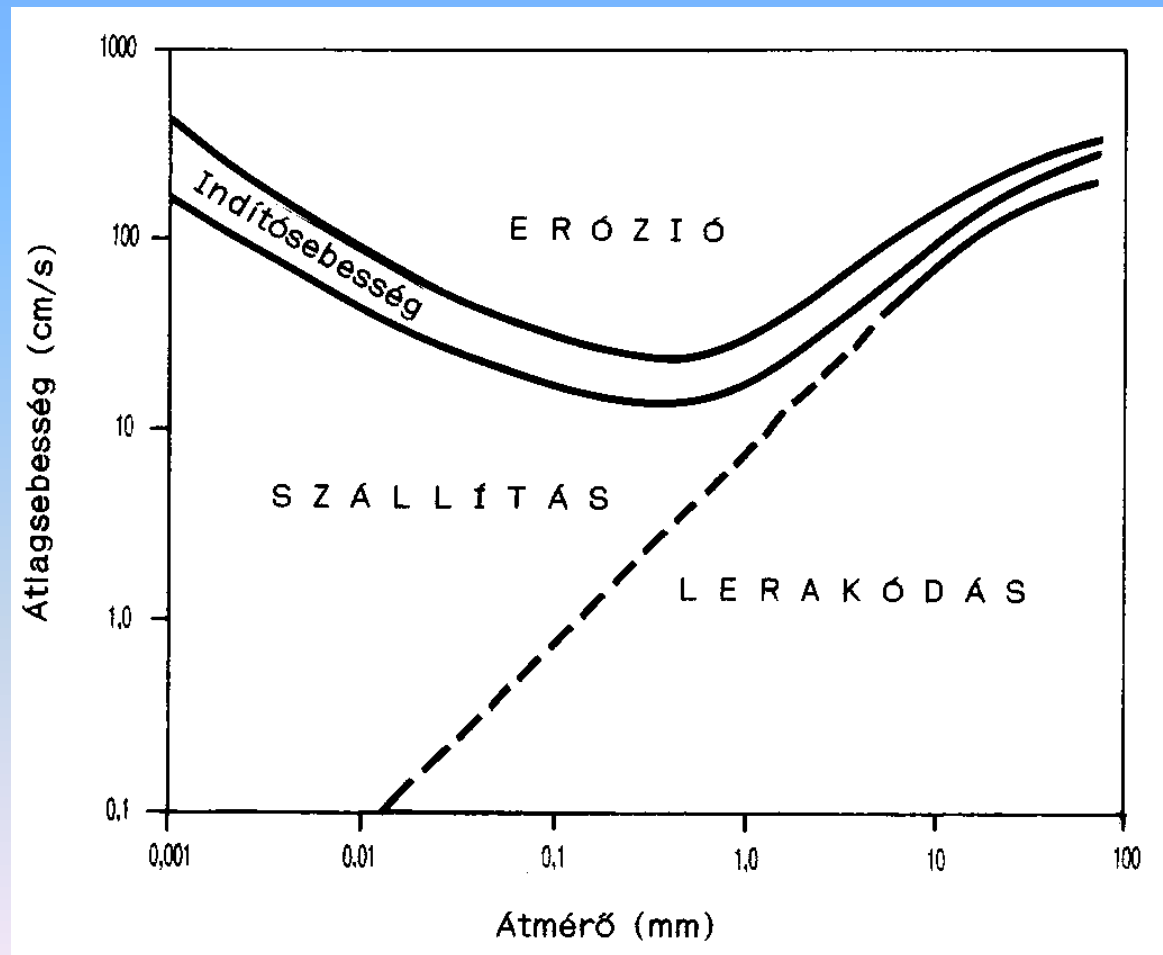

Erózió – hordalékszállítás – lerakódás a vízfolyás sebességének függvényében:

Hjulström diagram

Kritikus sebességek:

- indító
- ütközési
- ülepedési sebesség

A vízhozam és a sebesség **térben és időben állandóan változik** a vízjárás (az éghajlat) függvényében

A Duna árvize 1991-ben

A Duna árvize 2013-ban

A hordalékszállítás formái:

- oldott
- lebegtetett
- ugráltatott
- görgetett-csúsztatott

Erózióbázis: abszolút (tengerszint)
helyi (főfolyó – tó)

A **torrens**,
a folyóvízi erózió
természetes laboratóriuma

*Surell: Útépités a
Rhône-völgyében*

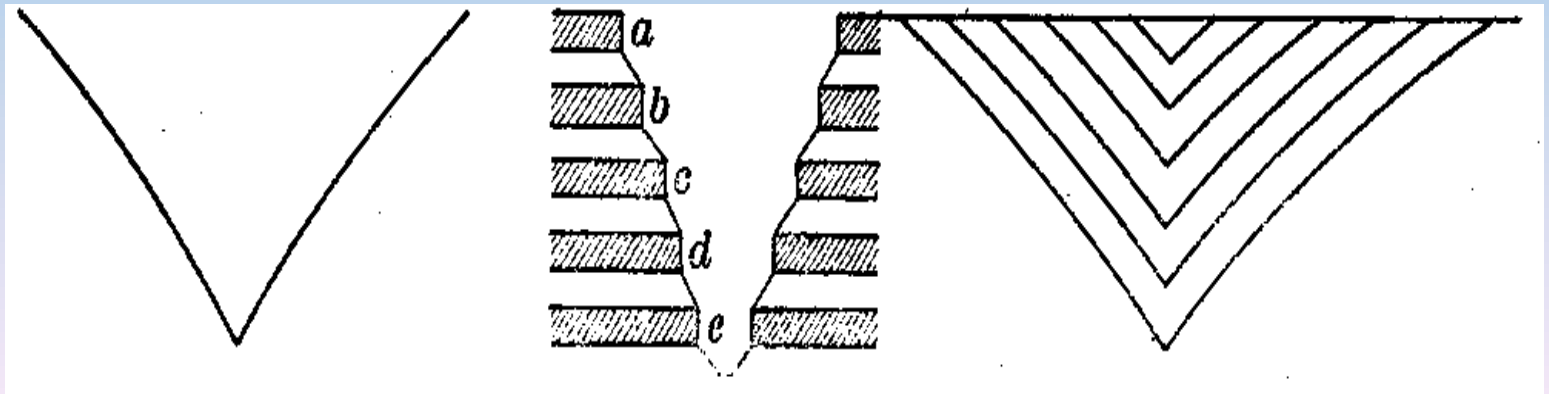
A folyók szakaszjellege

Cholnoky Jenő:

**Munkavégzőképesség (M) – elvégzendő munka (E)
aránya**

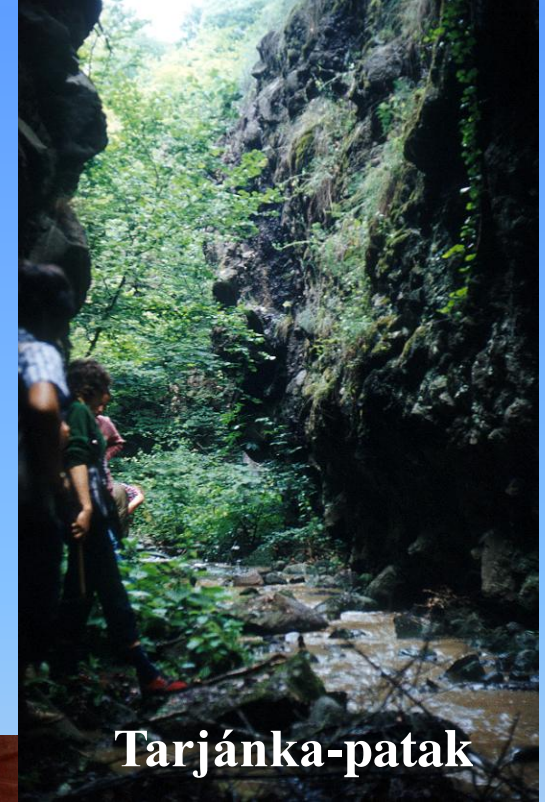
a/ Felsőszakasz-jelleg → **M > E** → **Medermélyítés**

V alakú völgyek,
völgyoldal meredeksége;
kőzetminőség,
átersz

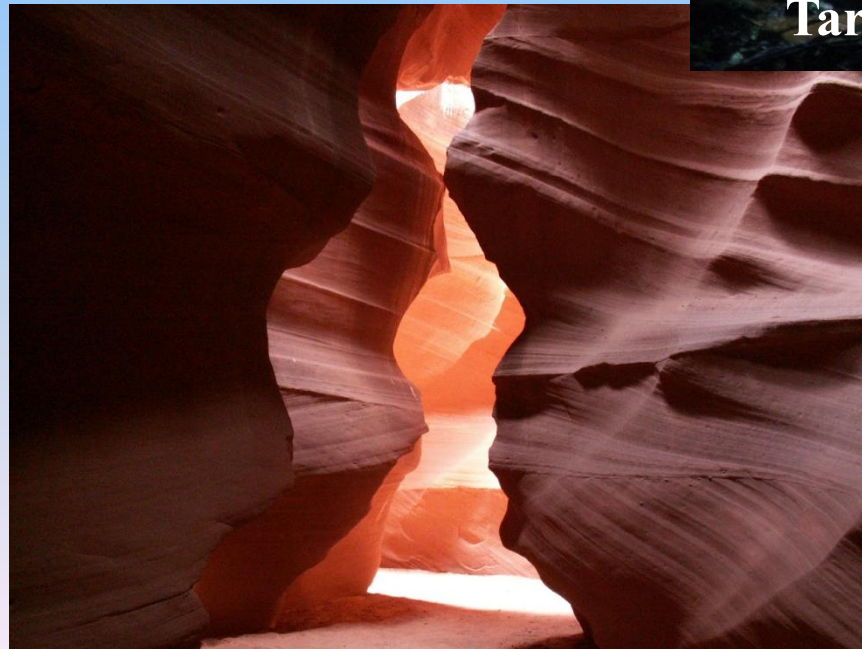
Aranyos-völgy (Erdély)

Tarjánka-patak

Grand-canyon

Antelope-canyon

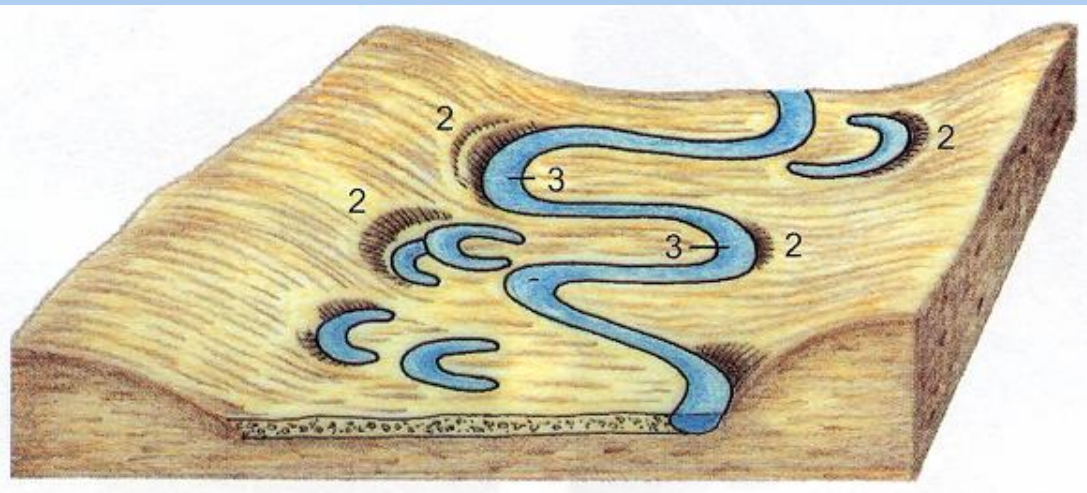
b/ Középszakasz-jelleg → $M \approx E$

Dinamikus egyensúly térben és időben.

Következményei:

1/ kanyargás

Jurua
(az Amazonas
mellékága)

2/ oldalozó erózió

3/ tál alakú völgy

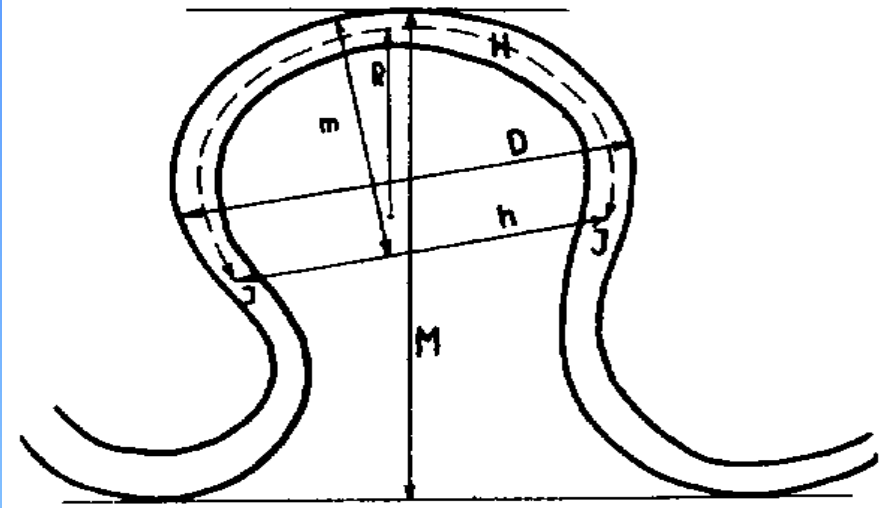
Meanderméretetek

Húrhossz (h)

Ívhossz (H)

Sugár (R)

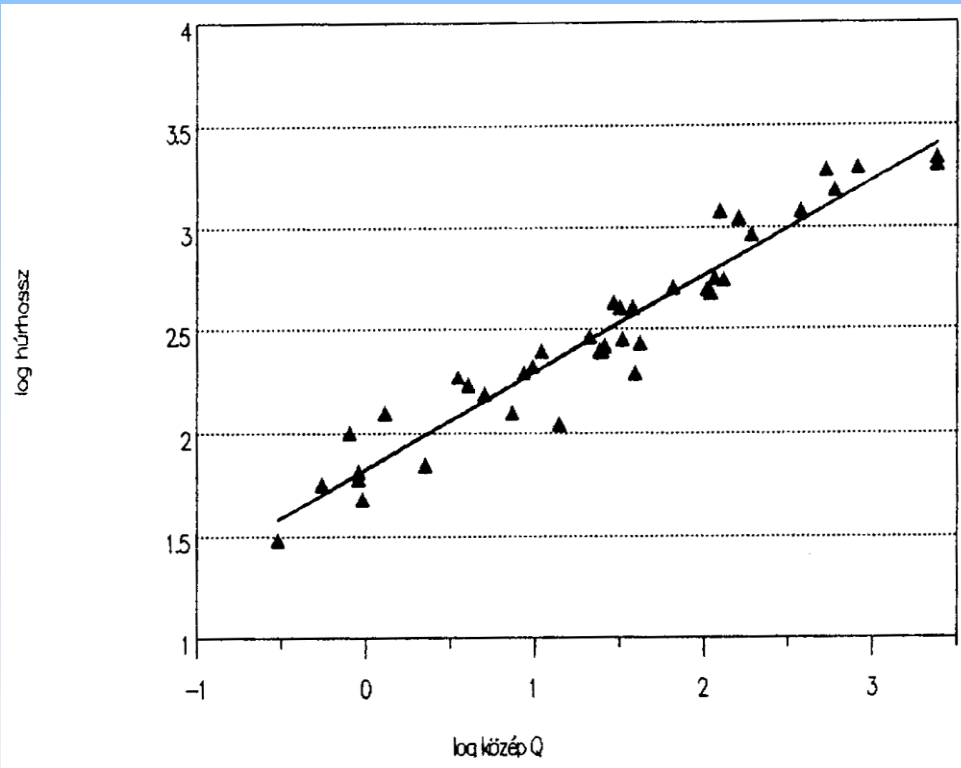
A kanyarulat tágassága (M)

A meanderméreteket befolyásoló tényezők:

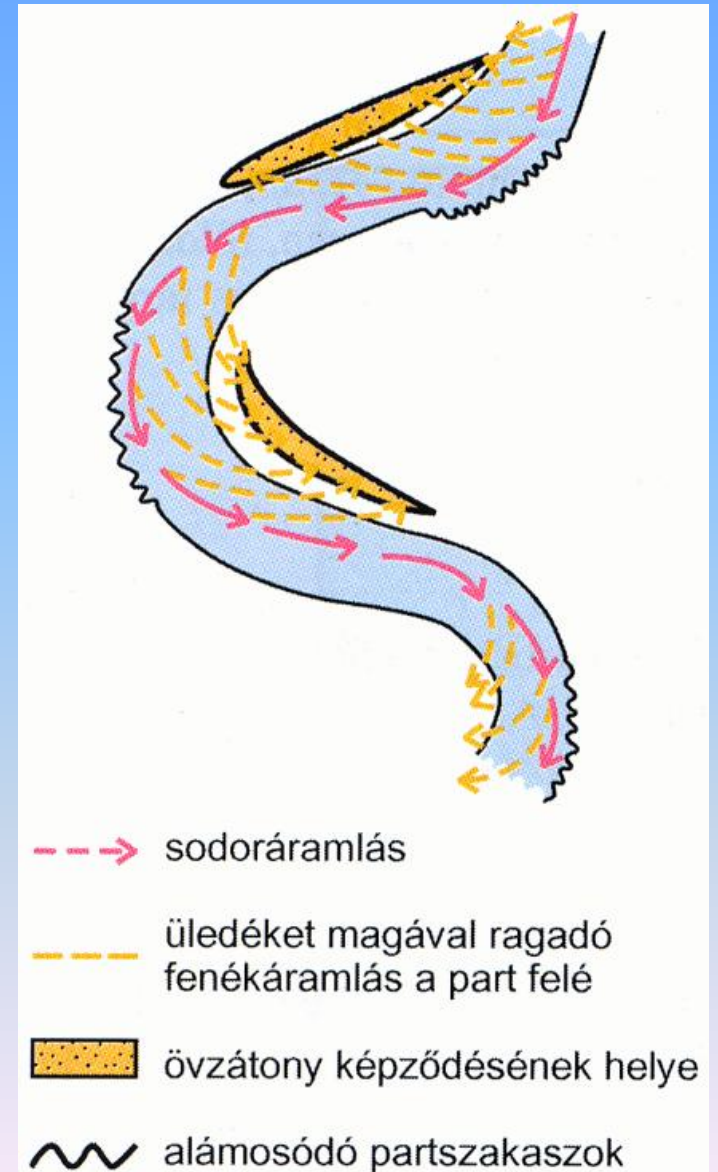
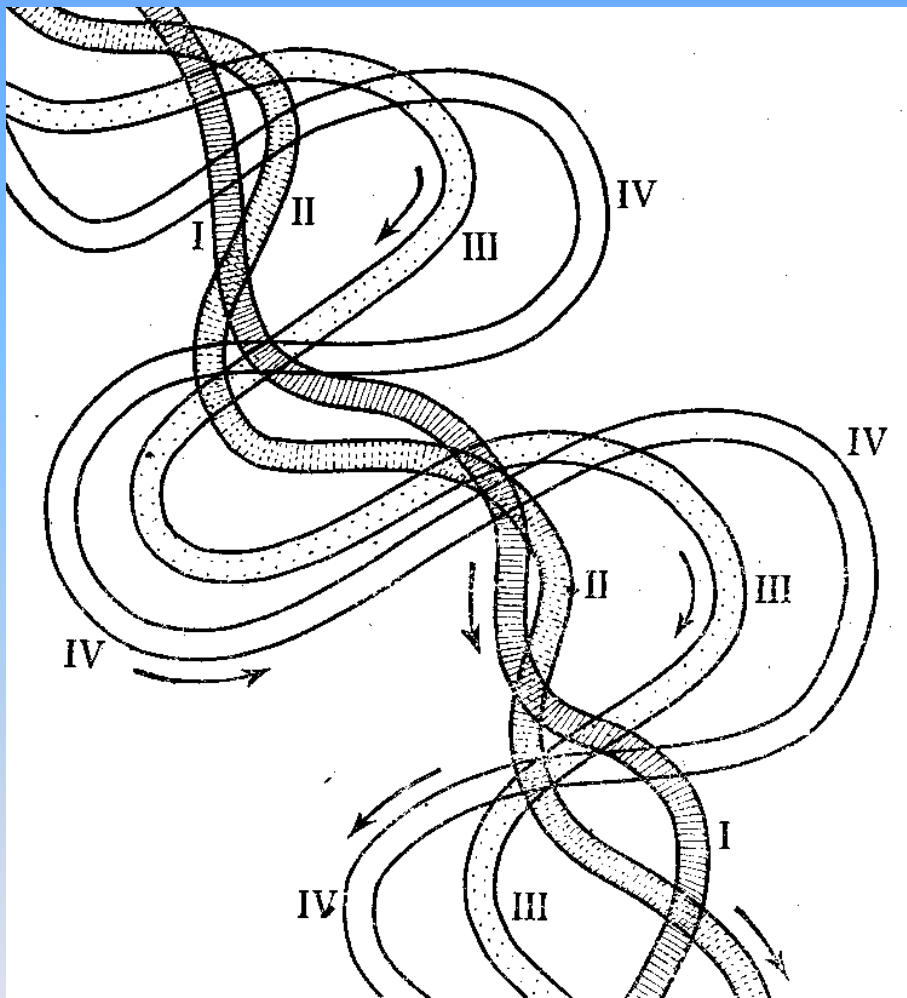
- vízhozam,
- esés,
- mederanyag

A középvízhozam és a húrhossz összefüggése

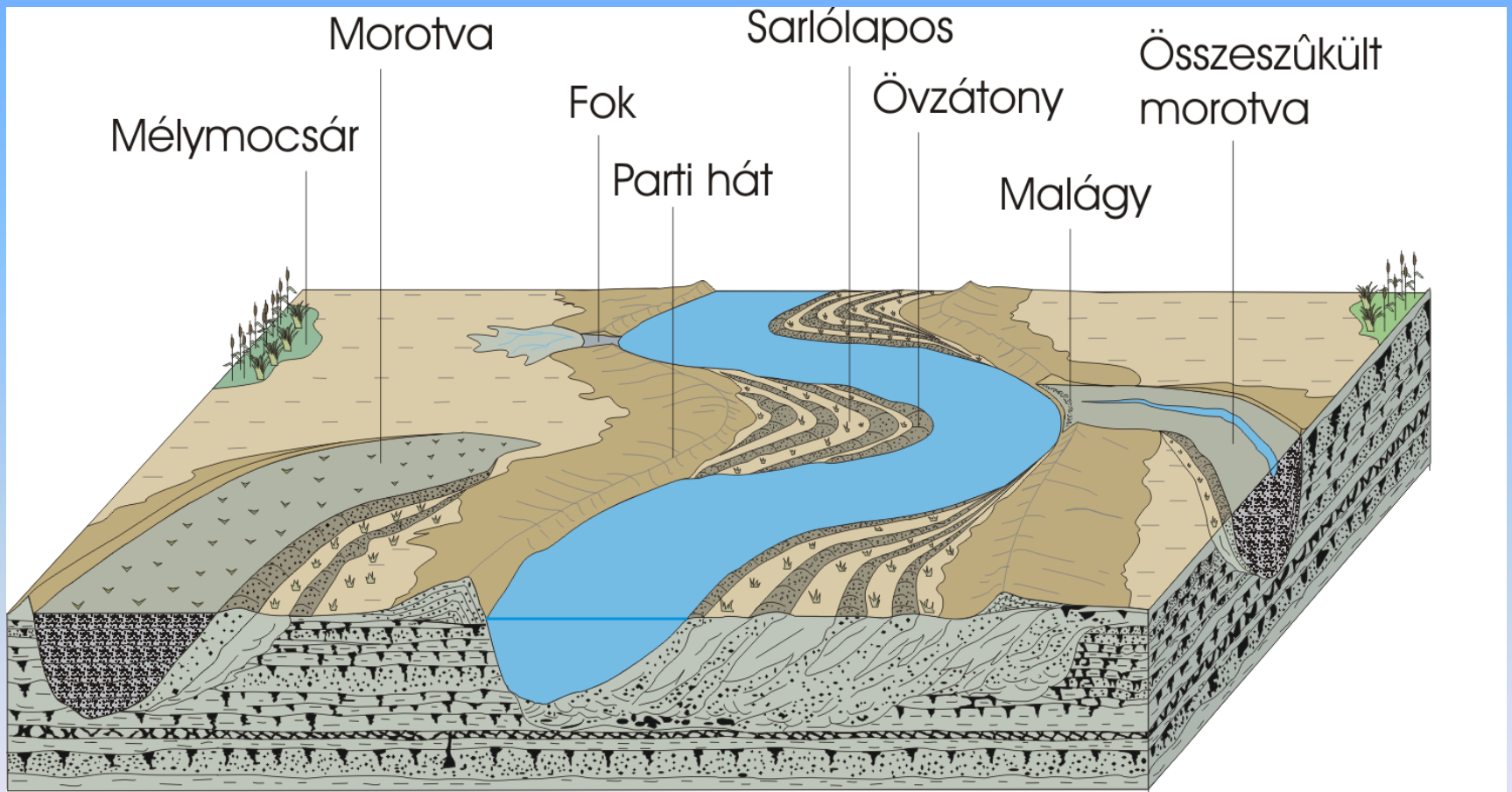
Kanyarulatok vándorlása:

Kanyarulatok levágása (lefűzése):

morotva

malágy

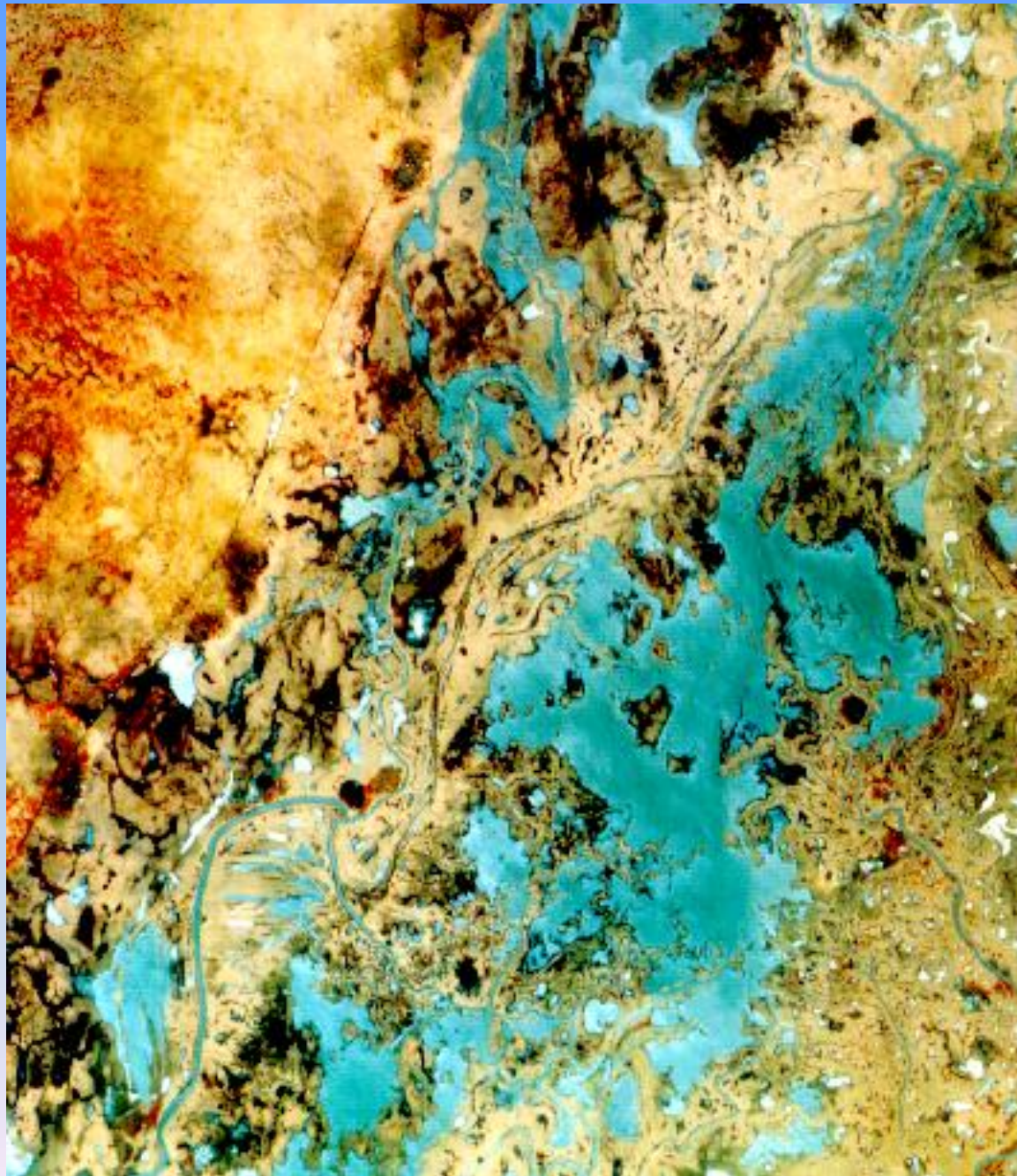

A Tisza Tokajnál

**A kanyarulat fejlődése során keletkezett
övező, sarlólagos sorozat**

**Levéé
vagy
parti hát**

c/ **Alsószakasz-jelleg** → **M < E**

Feltöltés a mederben:

- zátony és sziget,
elágazás
- hordalékkúp

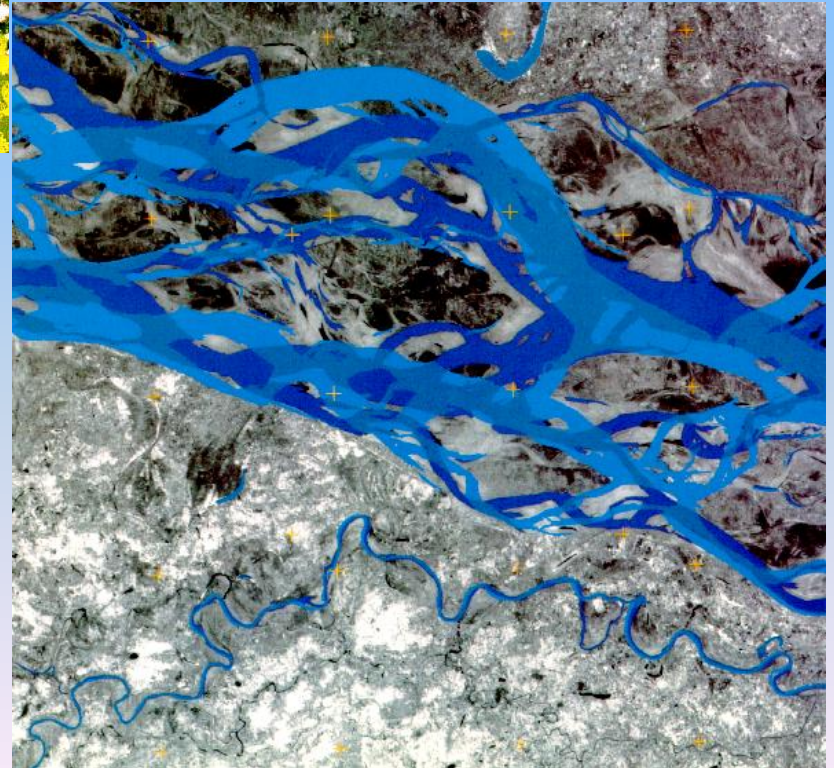

Fattyúág az Ob-folyón

Feltöltött síkságok

**Mellékfolyók
elvonszolódása:
yazoo rajzolat**

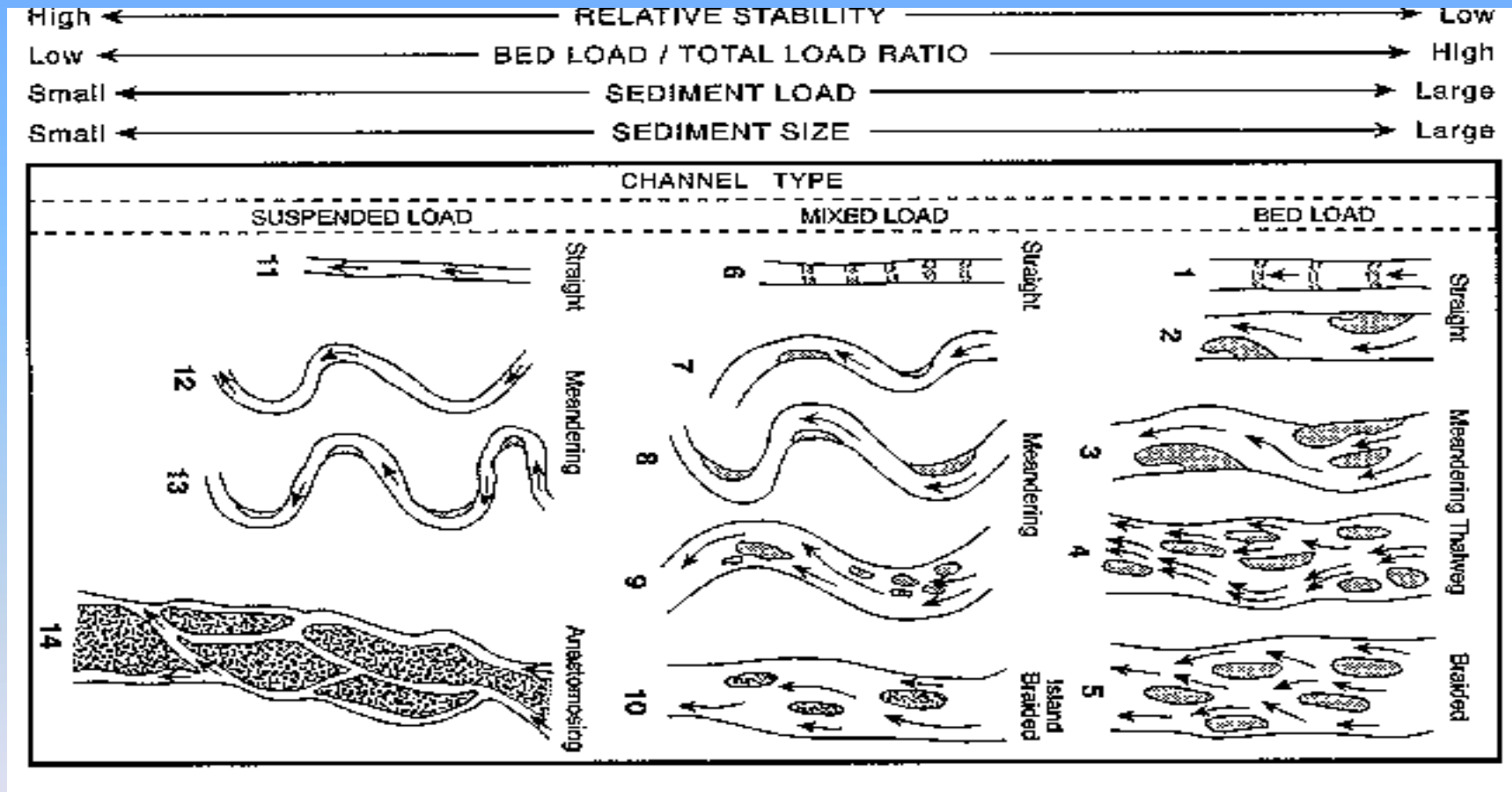

d/ A klasszikus elméletek továbbfejlesztése

kanyarogva bevágó – kanyarogva feltöltő (Kádár L.)

A hordalékszállítás – energiaviszonyok különbségeire alapozó beosztások (egyenes, kanyargó, fonatos, szövedékes)